

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена (академіка) НАПН України Цехмістера Ярослава Володимировича на дисертацію Яковишеної Людмили Олексіївни «Формування фахової компетентності майбутніх молодших медичних спеціалістів у процесі вивчення природничо-наукових дисциплін», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 – професійна освіта (за спеціальностями)

В умовах євроінтеграції й стрімкого науково-технічного прогресу в освітній галузі та системі охорони здоров'я України актуальною є необхідність підвищення якості професійної підготовки медичних працівників. Посилення інтеграційних процесів в освіті обумовлюють підвищення вимог до підготовки молодших медичних спеціалістів, формування у них не лише глибоких професійних знань умінь і навичок, а й природничо-наукового та культурного світогляду, особистісних якостей та компетентностей.

Саме тому зростає актуальність підготовки майбутнього молодшого медичного фахівця, який володіє необхідними знаннями та вміннями, має абстрактне та творче мислення, здатен ефективно розв'язувати стандартні та нестандартні професійні завдання, а також готовий до постійного розвитку та самовдосконалення. Упровадження сучасних методик діагностики, профілактики й лікування захворювань, використання досягнень фізики, хімії та біології вимагає поєднання традиційних та інноваційних форм та методів навчання фахівців у системі професійної підготовки майбутніх молодших медичних спеціалістів в освітньому просторі медичного коледжу. У цьому контексті, досліджувана Яковишеною Людмилою Олексіївною проблема формування фахової компетентності майбутніх молодших медичних спеціалістів у процесі вивчення природничо-наукових дисциплін є важливою й актуальною.

У дисертаційному дослідженні вперше обґрунтовані педагогічні умови формування фахової компетентності майбутніх молодших медичних спеціалістів у процесі вивчення природничо-наукових дисциплін (розвиток мотивації майбутніх молодших медичних спеціалістів до підвищення власної фахової компетентності шляхом досягнення успіху в природничо-науковій

підготовці; стимулювання прагнення студентів до самовдосконалення шляхом самостійної й навчально-дослідницької діяльності в природничо-науковій підготовці на основі адаптації традиційних та інноваційних технологій; інтеграція фундаментальної та фахової підготовки майбутніх молодших медичних спеціалістів у процесі вивчення природничо-наукових дисциплін); розроблено структурно-функціональну модель формування фахової компетентності майбутніх молодших медичних спеціалістів у процесі вивчення природничо-наукових дисциплін; охарактеризовано структурні компоненти фахової компетентності майбутніх молодших медичних спеціалістів (гносеологічний, праксеологічний, мотиваційно-аксіологічний); визначено критерії (когнітивний, діяльнісно-операційний, особистісно-мотиваційний); показники та рівні (високий, достатній, середній, низький) сформованості фахової компетентності майбутніх медиків.

Грунтовний огляд науково-методичної, психолого-педагогічної літератури, нормативних документів з досліджуваної теми забезпечує обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертаційній роботі. Також отримано нові факти, які мають вагоме значення для розвитку професійної освіти. Зокрема, конкретизовано сутність поняття «фахова компетентність майбутніх молодших медичних спеціалістів»; обґрунтовано структуру фахової компетентності майбутніх молодших медичних спеціалістів, яка включає загально-професійну (базову), спеціально-професійну, соціально-особистісну групи компетентностей; визначено критерії, показники та рівні сформованості студентів медиків; обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність реалізації педагогічних умов формування фахової компетентності майбутніх молодших медичних спеціалістів; розроблено методичні рекомендації щодо формування фахової компетентності майбутніх молодших медичних спеціалістів у процесі вивчення природничо-наукових дисциплін.

Відповідно до теми дисертації Людмила Олексіївна Яковичена чітко визначила й сформулювала науковий апарат дослідження (мету, об'єкт, предмет, гіпотезу та завдання дослідження), що стало основою наукового пошуку й дало можливість успішно досягти поставленої мети. Структура

дисертаційної роботи має чітку логічну побудову, яка складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку літератури до кожного розділу, загальних висновків та додатків. Повний обсяг дисертації 340 сторінок, із них 188 – основного тексту. Результати роботи подано у 33 таблицях та проілюстровано 30 рисунками.

У першому розділі дисертанткою проведений теоретичний аналіз вітчизняної та зарубіжної психолого-педагогічної, філософської, соціологічної літератури. Заслугове на схвалення аналіз державних документів в галузі освіти, навчальних планів та робочих програм підготовки майбутніх медичних працівників, дотичних дисертаційних досліджень щодо обраної теми дисертації.

Заслугове на схвалення побудована авторкою структурно-логічна схема навчального плану підготовки молодших медичних спеціалістів у медичному коледжі за спеціальністю 223 «Медсестринство» освітня програма «Лікувальна справа» (рис 1.2 с. 48), чим підкреслила значущість природничо-наукової (фундаментальної) підготовки у формуванні фахової компетентності майбутніх студентів медиків.

Здійснено порівняльний аналіз закордонного досвіду підготовки медичних працівників первинної ланки (табл.1.2, с. 44). Людмила Олексіївна акцентує увагу на те, що вітчизняна підготовка дещо схожа до закордонної (значну увагу приділяють вивченню клінічних, гуманітарних та природничо-наукових дисциплін), проте і має суттєві відмінності (автономна роль медичного працівника, що може самостійно приймати рішення стосовно діагностування, лікування та реабілітації хворого, має обмежене право призначати лікарські засоби та надавати невідкладну допомогу).

Відповідно першого завдання конкретизовано сутність поняття «фахова компетентність майбутніх молодших медичних спеціалістів», яку визначено як цілісну, комплексно структуровану властивість, що поєднує рівень сформованості професійних знань, умінь і навичок, клінічного мислення, цінностей, особистісних якостей фахівця, готовність до постійного саморозвитку і самовдосконалення, яка визначає здатність студента здійснювати професійну діяльність, розуміти й аналізувати характер професійних проблем відповідно до кваліфікаційних вимог медичного

працівника; визначено зміст фахової компетентності майбутніх молодших медичних спеціалістів як цілісну систему, що складається із сукупності понять, термінів у галузі медицини та інших наук, умінь, навичок, здібностей, можливостей, цінностей, особистих якостей і відношень за сферою діяльності.

Згідно другого завдання дисертантка розробила критерії, показники та визначила рівні фахової компетентності.

У другому розділі Людмила Олексіївна на засадах методологічних підходів розробила структурно-функціональну модель формування фахової компетентності майбутніх молодших медичних спеціалістів у процесі вивчення природничо-наукових дисциплін, яка містить чотири блоки: цільовий, змістовий, реалізаційний, результативний, та обґрунтувала комплекс педагогічних умов. Дидактичну основу дослідження склали найбільш ефективні принципи підготовки майбутніх молодших медичних спеціалістів: загальнодидактичні (науковості, систематичності й послідовності, доступності, наочності, міцності засвоєння знань, умінь і навичок, індивідуального підходу, емоційності навчання) та специфічні (зв'язку навчання з практичною діяльністю, активності й самостійності, урахування особистих можливостей).

Позитивно слід оцінити авторську методику реалізації педагогічних умов формування фахової компетентності майбутніх молодших медичних спеціалістів у процесі вивчення природничо-наукових дисциплін, що передбачає впровадження широкого комплексу традиційних та інноваційних форм, методів та технологій навчання.

У третьому розділі роботи «Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування фахової компетентності майбутніх молодших медичних спеціалістів» дослідження дисертантки отримало логічне завершення. Людмила Олексіївна подала методику проведення й етапи експериментальної роботи, виконала інтерпретацію отриманих результатів педагогічного експерименту та проаналізувала їх статистичну достовірність. Експериментальне дослідження проводилося з метою визначити динаміку рівнів сформованості фахової компетентності майбутніх медиків. Авторкою було досліджено гносеологічний, праксеологічний та мотиваційно-аксіологічний компоненти фахової

компетентності та запропоновано критерії її сформованості: когнітивний, діяльнісно-операційний, особистісно-мотиваційний.

Ефективність впливу окреслених педагогічних умов і розробленої структурно-функціональної моделі в природничо-науковій підготовці на рівень сформованості фахової компетентності студентів медиків підтверджено методами математичної статистики (χ – критерій Пірсона, F – критерій Фішера, t – критерій Стюдента). Матеріал третього розділу свідчить про те, що дисертантка володіє методами якісного і кількісного аналізу дослідження.

Експериментальна база є досить широкою, котра охоплювала п'ять медичних коледжів Вінницького регіону. До участі в експерименті було 504 респондентів Вінницького, Погребищенського, Гайсинського, Бершадського та Могилів-Подільського медичних коледжів.

Основні результати дослідження опубліковано у 26 наукових працях. Із них 5 статей одноосібно – в провідних наукових фахових виданнях України; 1 – в співавторстві; 1 стаття одноосібно – в періодичному виданні Європейського Союзу (Чехія); 3 одноосібно – в матеріалах зарубіжних конференцій (Латвія, Литва, Казахстан); 12 тез одноосібно – в матеріалах конференцій; 1 навчально-методичному посібнику одноосібно; 2 навчально-методичних посібниках у співавторстві; 1 методичних рекомендаціях.

Одержані результати дисертаційного дослідження мають вагоме практичне значення для фахової передвищої освіти. За результатами дослідження розроблено та впроваджено в освітній простір медичних коледжів комп'ютерно-орієнтований навчально-методичний комплекс вивчення природничо-наукових дисциплін у медичних коледжах, «Освітній веб-сайт викладача математики, фізики та астрономії, біофізики Яковишеної Людмили Олексіївни» для студентів медичних коледжів, авторські навчально-методичні посібники «Астрономія» (курс лекцій) і «Основи біологічної фізики та медична апаратура» (у схемах і таблицях) для студентів медичних коледжів, удосконалену робочу програму з дисципліни «Фізика та астрономія», онлайн-вправи сервісу LearningApps із навчальних дисциплін «Фізика та астрономія» й «Основи біологічної фізики та медична апаратура», комплекс задач медичного змісту, інтелектуальний брейн-ринг «Юні астрономи», гурток «Зодіак»

Авторкою укладено методичні рекомендації для викладачів природничо-наукових дисциплін.

Позитивно оцінюючи новизну, теоретичне і практичне значення дисертаційного дослідження Яковишеної Людмили Олексіївни, вважаємо за необхідне відмітити певні дискусійні положення та висловити низку зауважень та побажань щодо його можливого удосконалення:

1. Аналізуючи наукові праці дослідників у п. 1.1 дисертаційного дослідження, дисертантка обмежується лише їхнім цитуванням, справедливо погоджуючись з авторитетними авторами. Однак, авторці необхідно чіткіше окреслювати власний, можливо, критичний погляд на певні трактування.

2. На с.105 авторка розмежовує принципи підготовки майбутніх медиків на загальнодидактичні та специфічні, проте на рис. 2.1 «Структурно-функціональна модель формування фахової компетентності майбутніх молодших медичних спеціалістів у процесі вивчення природничо наукових дисциплін» таке розмежування не подано.

3. Аналізуючи закордонний досвід підготовки молодших медичних спеціалістів схвальним є те, що авторка проаналізувала форми навчання, функції молодших медичних працівників у країнах Європи, Канаді та США, спеціалізації та основні дисципліни за якими здійснюється підготовка, проте, вважаємо, що робота значно виграла б, якби в ній було детальніше розглянуто саме їх рівень підготовки з природничо-наукових дисциплін.

4. На с.40-41 (п.1.2 таблиця 1.3) повторюється матеріал зі с. 252-259 (додаток Б), на нашу думку, цей матеріал було б доцільно наводити лише у додатках.

5. Беручи до уваги практичну значимість досліджуваного феномена, бажано було б у дисертації розкрити методичні рекомендації щодо формування фахової компетентності у процесі вивчення природничо-наукових дисциплін як для викладачів так і для студентів.

Висловлені зауваження і побажання мають дискусійний характер і, в цілому, не впливають на позитивну оцінку дисертації Яковишеної Людмили Олексіївни.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертаційне дослідження Яковишеної Людмили Олексіївни «Формування фахової компетентності майбутніх молодших медичних спеціалістів у процесі вивчення природничо-наукових дисциплін», подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта за спеціальністю 015 – Професійна освіта, є самостійною і структурно завершеною роботою, яка виконана на належному науково-методичному рівні й спрямована на вирішення актуальної науково-практичної проблеми професійної підготовки майбутніх молодших медичних спеціалістів у процесі вивчення природничо-наукових дисциплін.

За актуальністю досліджуваної проблеми, методичним рівнем виконання, обсягом, науковою новизною, обґрунтованістю й достовірністю отриманих результатів, їх теоретичною і практичною значущістю представлене дисертаційне дослідження відповідає вимогам пп. 10, 11 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 06 березня 2019 р., а його автор, Яковишена Людмила Олексіївна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 – Професійна освіта.

Офіційний опонент:

**доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПН України
директор Українського медичного ліцею
Національного медичного університету
імені О. О. Богомольця**

Я. В. Цехмістер